



SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060102

BESLUT
2019-11-25
Stockholm

Mål nr
P 10362-18

Sid 1 (10)

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, beslut 2018-10-18 i mål nr P 3405-18, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. Samfundet S:t Erik, 802003-3950
2. Svenska byggnadsvårdsföreningen, 802007-2008

Motpart

Stockholms kommun
105 35 Stockholm

SAKEN

Klagorätt

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS BESLUT

Mark- och miljööverdomstolen upphäver mark- och miljödomstolens beslut att avvisa Samfundet S:t Eriks och Svenska byggnadsvårdsföreningens överklaganden och visar målet åter till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

Dok.Id 1500284

Postadress Box 2290 103 17 Stockholm	Besöksadress Birger Jarls Torg 16	Telefon 08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se	Telefax 08-561 675 59	Expeditionstid måndag – fredag 09:00–16:30
---	---	---	---------------------------------	---

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Samfundet S:t Erik och **Svenska byggnadsvårdsföreningen** har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ge dem rätt att överklaga beslutet att anta detaljplan för fastigheterna X och Y i Stockholms kommun.

Stockholms kommun har motsatt sig ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Samfundet S:t Erik har anfört i huvudsak följande:

Trygg-Hansahuset är ett av landets arkitektoniskt och kulturhistoriskt mest värdefulla kontorskomplex. Det är, inklusive sin park, av byggnadsminnesklass då det är blåklassat av Stockholms stadsmuseum. Planförslagets påbyggnad skulle med sin utstuderade och avvikande form reducera det befintliga kontorskomplexet till att visuellt te sig som en sorts fundament till påbyggnaden. Planförslaget strider därigenom mot varsamhetsbestämmelserna i plan- och bygglagen. Påbyggnaden skulle dessutom genom sin höjd få en negativ effekt på omgivande stadsmiljö och stads-silhuetten samt orsaka påtaglig skada på flera av uttrycken för riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården. Planförslaget skulle medföra en betydande miljöpåverkan. En så omfattande påbyggnad och ombyggnad som detaljplanen möjliggör innebär att planområdet tas i anspråk för projekt för sammanhållen bebyggelse enligt 5 kap. 18 § punkten 2 plan- och bygglagen (1987:10), ÄPBL. En miljökonsekvensbeskrivning borde ha upprättats. Detaljplanen innebär utöver en oacceptabel påbyggnad också omfattande rivningar och ombyggnader.

Svenska byggnadsvårdsföreningen har anfört i huvudsak följande:

Eftersom förslaget till detaljplan innebär en ökning av byggrätten för samlad bebyggelse är 5 kap. 18 § ÄPBL tillämplig. Allmänheten kan inte fräntas möjligheten att överklaga kommunens bedömning att det inte är fråga om betydande miljöpåverkan.

Trygg-Hansahuset är ett av den svenska senmodernismens mest betydande verk. Planförslaget innebär en kraftig förvanskning av byggnadens arkitektoniska värden samt påtaglig skada på flera av uttrycken för riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården. Planförslaget kan därför antas medföra en betydande miljöpåverkan. Det finns en tydlig kulturmiljölagstiftning i plan- och bygglagen, miljöbalken och kulturmiljölagen. Påbyggnaden av Trygg-Hansahuset är ett tydligt exempel där kulturvärden negligerats i planprocessen på ett sätt som raserar den befintliga byggnadens höga kulturhistoriska värde och dess väl avvägda samspel med den omgivande stenstaden.

Stockholms kommun har anfört i huvudsak följande:

Bestämmelsen i 13 kap. 6 § ÄPBL innebär att ideella föreningar som uppfyller vissa kriterier får överklaga ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk för verksamheter eller åtgärder som anges i 5 kap. 18 § nämnda lag. Bland de verksamheter som anges i nämnda paragraf är det endast punkt 2 – köpcentrum, parkeringsanläggning eller annat projekt för sammanhållen bebyggelse – som har någon koppling till detaljplanens innehåll.

Enligt gällande detaljplan för området medges kontors- och affärsändamål. Det finns ingen begränsning i den gällande detaljplanen för handelsytornas omfattning. Den nu överklagade detaljplanen medger handel, men skiljer sig i det avseendet inte från gällande plan. Planbestämmelserna i den överklagade detaljplanen innebär inte att större ytor kan tas i anspråk för parkering än i gällande plan. Ett genomförande av detaljplanen innebär således inte att planområdet får tas i anspråk för köpcentrum eller parkeringsanläggning. Planområdet ingår i ett område som sedan länge består av tät innerstadsbebyggelse och karaktäriseras av redan befintlig sammanhållen bebyggelse. Den byggrätt som medges i den nu överklagade detaljplanen möjliggör påbyggnader på befintliga byggnader men innebär inte att ny mark tas i anspråk och inte heller att området med sammanhållen bebyggelse expanderar. Ett genomförande av detaljplanen innebär således inte att planområdet tas i anspråk för annat projekt för sammanhållen bebyggelse.

Detaljplanens genomförande kan inte antas medföra betydande miljöpåverkan. Planbeskrivningen och underlaget visar sammantaget att de negativa konsekvenserna för riksintresset för kulturmiljövård blir begränsade. De åtgärder som planförslaget möjliggör tar hänsyn till byggnadernas karaktärsdrag och att deras viktigaste kulturhistoriska värden bevaras. De befintliga byggnaderna får ett skydd mot rivning och förvanskning.

Detaljplanen medger således inte sådana åtgärder och verksamheter som avses i 5 kap. 18 § tredje stycket ÄPBL. Detaljplanen medför inte heller av andra skäl betydande miljöpåverkan. Samfundet S:t Erik och Svenska byggnadsvårdsföreningen har därmed inte klagorätt.

SKÄLEN FÖR MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS BESLUT

Den fråga som Mark- och miljööverdomstolen har att pröva är om Samfundet S:t Erik och Svenska byggnadsvårdsföreningen har rätt att överklaga kommunens beslut att anta detaljplan för X och Y i stadsdelen Kungsholmen i Stockholm.

Eftersom ärendet påbörjades före den 2 maj 2011 ska ÄPBL tillämpas vid prövningen (se punkten 2 i övergångsbestämmelserna till plan- och bygglagen [2010:900], PBL).

Ett beslut att anta en detaljplan får överklagas av den som beslutet angår om det har gått honom eller henne emot och om denne senast under utställningstiden skriftligen har lämnat synpunkter i ärendet som inte har blivit tillgodosedda (22 § förvaltningslagen [1986:223] samt 5 kap. 30 § och 13 kap. 5 § ÄPBL).

Vidare får en sådan ideell förening eller annan juridisk person som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken överklaga ett beslut att anta en detaljplan som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk för verksamheter eller åtgärder som anges i 5 kap. 18 § tredje stycket ÄPBL (13 kap. 6 § ÄPBL).

Bestämmelsen i 13 kap. 6 § ÄPBL syftar till att uppfylla kraven i artikel 9.2 i Konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser

och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen). Kravet på tillgång till rättslig prövning enligt denna artikel gäller beslut om tillstånd till vissa angivna verksamheter, i första hand stora miljöfarliga verksamheter och infrastrukturprojekt. Kraven gäller även sådana beslut som omfattas av krav på miljökonsekvensbeskrivning liksom andra beslut som kan ha betydande påverkan på miljön (se prop. 2006/07:122 s. 59 ff.).

Den aktuella detaljplanen syftar till att möjliggöra en påbyggnad med två till tre våningar på ett befintligt kontorshus i Stockholm. Den föreslagna exploateringen kan inte anses utgöra en sådan verksamhet som anges i 5 kap. 18 § tredje stycket ÄPBL. Föreningarna kan därmed inte grunda någon klagorätt direkt på bestämmelsen i 13 kap. 6 § ÄPBL.

Föreningars klagorätt regleras också i artikel 9.3 i Århuskonventionen. I den artikeln anges att den allmänhet som uppfyller eventuella kriterier i nationell rätt ska ha möjlighet att få handlingar och underlåtenheter av personer och myndigheter som strider mot den nationella miljölagstiftningen prövade av domstol eller i administrativ ordning. Med allmänhet avses enligt artikel 2.4 i konventionen bl.a. föreningar och organisationer. De erbjudna rättsmedlen ska enligt artikel 9.4 i konventionen vara tillräckliga och effektiva.

En konventionsenlig tolkning av svensk rätt har, när det gäller föreningars klagorätt enligt artikel 9.3 i Århuskonventionen, gjorts i flera avgöranden från Högsta förvaltningsdomstolen och Mark- och miljööverdomstolen (se HFD 2014 ref. 8, HFD 2015 ref. 79, HFD 2018 ref. 10 II, MÖD 2012:47, MÖD 2012:48, MÖD 2014:30, MÖD 2015:17 samt Mark- och miljööverdomstolens avgöranden den 22 november 2018 i mål nr P 2921-18, den 21 december 2018 i mål nr P 10684-17, den 26 mars 2019 i mål nr M 2080-18 och den 8 maj 2019 i mål nr P 4498-18).

I detta mål har föreningarna gjort gällande att en påbyggnad på det befintliga kontorshuset bl.a. skulle innebära en förvanskning av byggnadens kulturhistoriska värden och att planen skulle innebära risk för skada på ett område av riksintresse för kulturmiljövården, Stockholms innerstad med Djurgården.

Vid planläggning ska beaktas bl.a. kulturvärden (2 kap. 2 § ÄPBL). Vidare ska hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken tillämpas (2 kap. 1 § ÄPBL). Dessa bestämmelser föreskriver att företräde ska ges åt en sådan användning av mark- och vattenområden som från allmän synpunkt medför en god hushållning och innefattar föreskrifter bl.a. om skydd för kulturmiljö (se t.ex. 3 kap. 6 § miljöbalken).

Prövningen av den aktuella detaljplanen ska således ske utifrån bestämmelser som är relaterade till kulturmiljön och innefattar en bedömning av åtgärdens påverkan på kulturmiljön. Frågan är om beslut som är relaterade till kulturmiljön omfattas av föreningars klagorätt enligt artikel 9.3 i Århuskonventionen.

Högsta förvaltningsdomstolen har bedömt att tillstånd till nybyggnation enligt kulturmiljölagen (1988:950) är ett sådant beslut som är relaterat till miljön och som därmed omfattas av föreningars klagorätt enligt artikel 9.3 i Århuskonventionen (se HFD 2018 ref. 10 II). Eftersom kulturmiljölagen har bedömts som en sådan miljölagstiftning som avses i artikel 9.3 Århuskonventionen har föreningars klagorätt även ansetts omfatta vissa beslut enligt nämnda lag avseende fornlämningar (se Kammarrättens i Göteborgs dom den 27 juni 2016 i mål nr 1186-16 och Kammarrättens i Stockholm dom den 6 maj 2019 i mål nr 4285-18).

Mot bakgrund av ovanstående och med hänsyn till de kulturmiljöfrågor som aktualiseras anser Mark- och miljööverdomstolen att beslutet att anta den aktuella planen utgör ett sådant avgörande som föreningar har rätt att klaga på. Bestämmelsen i 13 kap. 6 § ÄPBL kan därför inte anses uttömmande reglera frågan om föreningars klagorätt (jfr t.ex. Mark- och miljööverdomstolens avgöranden den 22 november 2018 i mål nr P 2921-18, den 21 december 2018 i mål nr P 10684-17 och den 8 maj 2019 i mål nr P 4498-18).

I 16 kap. 13 § miljöbalken uppställs vissa krav som ska vara uppfyllda för att ideella föreningar ska tillerkännas klagorätt enligt miljöbalken, bl.a. gällande ändamål, verksamhetstid och antal medlemmar. I praxis har motsvarande krav ställts på de

organisationer som medgetts klagorätt när det gäller beslut avseende kulturmiljön som omfattas av artikel 9.3 i Århuskonventionen (se t.ex. HFD 2018 ref. 10 II).

Svenska byggnadsvårdsföreningen och Samfundet S:t Erik, som har lämnat synpunkter på planförslaget som inte har blivit tillgodosedda, bedöms uppfylla kriterierna i 16 kap. 13 § miljöbalken. Mot bakgrund av redogörelsen ovan ska beslutet att anta detaljplanen, vid en konventionsenlig tolkning av 22 § förvaltningslagen, anses angå föreningarna på det sätt som avses i bestämmelsen. Föreningarna har därför haft rätt att överklaga beslutet att anta detaljplanen. Mark- och miljödomstolens avvisningsbeslut ska således upphävas och målet visas åter till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

Det bör anmärkas att Mark- och miljööverdomstolens bedömning gällande rätten för kulturmiljöföreningar att överklaga innebär en förändring i förhållande till tidigare beslut (se Mark- och miljööverdomstolens beslut den 3 juni 2016 i mål nr P 1521-16).

Det får anses vara av vikt för ledning av rättstillämpningen att målet prövas av Högsta domstolen. Mark- och miljööverdomstolen tillåter därför, enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar, att beslutet överklagas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2019-12-16

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv och Lars Olsson (skiljaktig) tekniska rådet Börje Nordström (skiljaktig) samt hovrättsrådet Li Brismo, referent. Föredragande har varit Ulrika Agerskans.

Skiljaktig mening, se nästa sida.

Skiljaktig mening

Hovrättsrådet Lars Olsson och tekniska rådet Börje Nordström är skiljaktiga och vill fastställa mark- och miljödomstolens avvisningsbeslut samt anför följande.

Skälen för Mark- och miljööverdomstolens beslut borde efter andra stycket ha följande lydelse.

I likhet med mark- och miljödomstolen anser Mark- och miljööverdomstolen att föreningarna inte har rätt att med stöd av 13 kap. 6 § ÄPBL överklaga det nu aktuella beslutet att anta detaljplan.

I frågan om föreningarna med stöd av Århuskonventionens artikel 9.3 och förvaltningslagen eller på annan grund har rätt att överklaga beslutet gör Mark- och miljööverdomstolen följande bedömning.

Regeringen beslutade den 17 juni 1998 att underteckna den s.k. Århuskonventionen. Den 28 april 2005 beslutade regeringen att ratificera konventionen och att i samband med ratifikationen anmäla reservationer beträffande artiklarna 9.1 och 9.2. (Se SÖ 2005:28.)

Den 1 januari 2008 infördes en möjlighet för miljöorganisationer att överklaga sådana beslut som avser de särskilt angivna åtgärderna enligt 5 kap. 18 tredje stycket ÄPBL. Rätten för miljöorganisationer att klaga fördes in i en ny bestämmelse i 13 kap. 6 § och begränsades till beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan som kan antas medföra betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet tas i anspråk för verksamheter eller åtgärder som anges i 5 kap. 18 tredje stycket. Rätten att överklaga avsågs alltså att aktualiseras endast vid planläggning för vissa särskilt angivna åtgärder där ett normalt förfarande tillämpas och en miljökonsekvensbeskrivning enligt bestämmelserna för projekt tillämpas. För att miljöorganisationer skulle få samma rätt som sakägare och andra som under utställningstiden lämnat synpunkter i detaljplane-ärendet gjordes samtidigt ett tillägg i 5 kap. 30 § ÄPBL som innebar att kommunen, under där angivna förutsättningar, skulle sända sitt beslut om antagande av detaljplan

med fullföljdshänvisning till organisationer som har rätt att överklaga enligt 13 kap. 6 § ÄPBL. 2008 års ändring i 13 kap. 6 § ÄPBL innebar att Sverige delvis kunde återkalla den reservation som gjordes vid ratificeringen av Århuskonventionen. Reservationen kunde återkallas i den del som avsåg genomförande av konventionens krav i artikel 9.2. (Se SFS 2007:1303, prop. 2006/07:122., bet. 2007/08:CU3, rskr. 2007/08:54.)

Bestämmelsen i 13 kap. 6 § ÄPBL har en utformning som ansluter till artikel 9.2 och som till sin ordalydelse inte kan ges en annan innebörd än att organisationers rätt att överklaga är begränsad till beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan som kan antas medföra betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet tas i anspråk för verksamheter eller åtgärder som anges i 5 kap. 18 tredje stycket ÄPBL. Att avsikten varit att på detta vis begränsa rätten att överklaga framgår också av förarbetena till bestämmelsen. Det samtidigt gjorda tillägget i 5 kap. 30 § ÄPBL är också ett tydligt uttryck för denna avsikt; de som har rätt att överklaga enligt 13 kap. 6 § ska underrättas om antagandet av detaljplan m.m.

Enligt Århuskonventionens artikel 9.3 ska den allmänhet som uppfyller eventuella kriterier i den nationella lagstiftningen ha rätt att få handlingar och underlåtenheter av personer och myndigheter som strider mot den nationella miljölagstiftningen prövade av domstol eller i administrativ ordning. En kvarstående fråga blir då om bestämmelsen i 13 kap. 6 § ÄPBL inte är uttömmande i fråga om miljöorganisationers klagorätt och om de vid en med artikel 9.3 konform tolkning av 22 § i 1986 års förvaltningslag skulle kunna anses ha rätt att föra talan mot även andra detaljplanebeslut än de som anges i 13 kap. 6 § ÄPBL. Ett sådant synsätt torde innebära att organisationerna redan före lagändringarna år 2008 skulle ha haft denna rätt. Mot detta kan invändas att utformningen av bestämmelsen är sådan att den inte kan ses som annat än just en fullständig och tydlig reglering av organisationers rätt att överklaga beslut enligt ÄPBL och att nämnda förvaltningslag (liksom 2017 års förvaltningslag) anger att om en annan lag innehåller en bestämmelse som avviker från förvaltningslagen, så gäller den bestämmelsen.

Det kan också ifrågasättas om artikel 9.3 verkligen kan ges den innebörden att den skulle omfatta detaljplanebeslut som inte avses i artikel 9.2. Det vore då svårt att förstå vad begränsningen enligt artikel 9.2 har för betydelse. Dessutom synes regleringen i 13 kap. 6 § ÄPBL (och dess nuvarande motsvarighet i 13 kap. 12 § PBL) bli betydelselös om miljöorganisationers rätt att överklaga detaljplanebeslut inte skulle begränsas av den bestämmelsen.

Mot denna bakgrund kan regleringen i svensk rätt inte ges en annan innebörd än att föreningarna inte har rätt att överklaga det nu aktuella beslutet att anta detaljplan. Mark- och miljödomstolens beslut ska därför inte ändras.



NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

SLUTLIGT BESLUT
2018-10-18
meddelat i Nacka

Mål nr P 3405-18

PARTER

Klagande (nu aktuella)

1. A D

2. J B

3. M Z

4. S L

5. Samfundet S:t Erik

6. Svenska Byggnadsvårdsföreningen

Motpart

Stockholms kommun
105 35 Stockholm

ÖVERKLAGAT BESLUT

Stockholms kommuns beslut den 18 april 2018, ärendenr 2009-04274

SAKEN

Detaljplan avseende X och Y på Kungsholmen i Stockholms kommun; nu fråga om klagorätt

Dok.Id 558711

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka strand	Sicklastråket 1	08-561 656 30 E-post: mmd.nacka.avdelning3@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se		måndag – fredag 08:00–16:30

BESLUT

Mark- och miljödomstolen avvisar A Ds, J Bs, M Zs, S Ls, Samfundet S:t Eriks och Svenska Byggnadsvårds-föreningens överklaganden.

BAKGRUND

Stadsbyggnadsnämnden i Stockholms kommun beslutade den 18 april 2018, § 18, att anta en ny detaljplan för X och Y på Kungsholmen. Beslutet har överklagats av bl.a. A D, J B, M Z, S L, Samfundet S:t Erik och Svenska Byggnadsvårdsföreningen. Fråga har nu uppkommit om vilka klagande som har klagorätt.

YRKANDEN M.M.

A D, J B, M Z, S Lö, Samfundet S:t Erik och Svenska Byggnadsvårdsföreningen har begärt att den antagna detaljplanen ska upphävas. Mark- och miljödomstolen har därefter förelagt dem att ange skälen för varför de ska anses ha klagorätt i målet. A D har inte hörts av. De övriga har anfört följande avseende klagorätten.

J B

Han har löpande lämnat synpunkter i ärendet. Fastigheten är en del av riksintresset och bevarandet av kulturarvet är ett av hans intressen. Praxis om kravet att man ska vara granne för att ha rätt att föra talan syftar enbart på de som överklagar med avseende på ekonomiska och andra liknande personliga intressen. Däremot är den inte tillämplig vid talan mot att handläggning eller beslut varit felaktigt i de fall man anför riksintresset av kulturarvet.

Det finns inte någon uppdaterad lagtext till 13 kap. 8 § plan- och bygglagen och övergångsbestämmelsen till den nya förvaltningslagen (2017:900) är ogiltig. Man kan inte döma eller besluta till nackdel för den enskilde. 42 § förvaltningslagen har inte bärighet i målet och han har rätt att föra talan.

M Z och S L

De äger en andel av Brf Klamparen 9 med adress S-gatan XX. Tre av deras fönster vetter direkt mot X och Y. Den tilltänkta påbyggnaden kommer avsevärt att minska deras dagsljus.

Samfundet S:t Erik

Samfundet S:t Erik är en ideell förening som instiftades år 1901, med anledning av den okänsliga stadsomvandling som då pågick i Stockholm. Ett genomförande av detaljplanen skulle medföra en betydande miljöpåverkan och en påtaglig skada på flera uttryck för riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården.

Svenska Byggnadsvårdsföreningen

Trygg-Hansahuset är ett av den svenska senmodernismens mest betydande verk. Planförslaget för kvarteret X och Y innebär en kraftig förvanskning av byggnadens arkitektoniska värden samt påtaglig skada på flera av uttrycken för riksintresset för Stockholms innerstad med Djurgården. Planförslaget kan därför antas medföra en betydande miljöpåverkan, vilket innebär att detta villkor för rätten att överklaga enligt 13 kap 12 § plan- och bygglagen är uppfyllt. Stadsmuseet i Stockholm bedömer att anläggningen har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde (blåklassat) och enligt museets beslut motsvarar det kulturhistoriska värdet fordringarna för byggnads-minne enligt kulturmiljölagen.

SKÄL FÖR BESLUTET

Tillämpliga bestämmelser

Det nu aktuella planbeslutet har fattats enligt den äldre plan- och bygglagen (1987:10, ÄPBL), och rätten att överklaga ska bedömas enligt den lagen. Till skillnad från den nu gällande plan- och bygglagen (2010:900) där det finns en uttrycklig hänvisning till 42 § förvaltningslagen (2017:900), finns det i ÄPBL inte någon bestämmelse om vem som har rätt att överklaga ett beslut. I avsaknad av annan reglering anses dock förvaltningslagens bestämmelser om klagorätt gälla även vid tillämpning av ÄPBL (se bl.a. RÅ 2010 ref. 74).

Ett beslut att anta en detaljplan får enligt 42 § förvaltningslagen, tidigare 22 § äldre förvaltningslagen (1986:223), överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot. Rätt att överklaga anses förutsätta att beslutet antingen påverkar

klagandens rättsliga ställning eller rör ett intresse som han eller hon har och som har erkänts av rättsordningen. Avgörande för rätten att överklaga är således den effekt som beslutet får för klaganden. Beslut att anta detaljplaner har i praxis ansetts angå ägare till de fastigheter som ligger inom planområdet eller som gränsar direkt till detta eller endast skiljs åt av en väg. Därutöver anses beslut angå ägare till fastigheter i nära grannskap, om de är särskilt berörda med hänsyn till arten och omfattningen av den aktuella åtgärden, natur- och trafikförhållandena på platsen m.m. (jfr NJA 2015 s. 976 och NJA 2017 s. 421). Även bostadsrättshavare och hyresgäster som bor på en fastighet som berörs av en detaljplan brukar i motsvarande mån innefattas i den grupp som har rätt att överklaga.

Vid sidan av det allmänna kravet angående klagorätt i förvaltningslagen gäller enligt 13 kap. 5 § ÄPBL att ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan får överklagas endast av den som senast under utställningstiden skriftligen har framfört synpunkter som inte har blivit tillgodosedda.

Föreningar som bl.a. har till huvudsakligt ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen kan tillerkännas klagorätt gällande beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk för verksamheter eller åtgärder som anges i 5 kap. 18 § tredje stycket ÄPBL, enligt 13 kap. 6 § ÄPBL och 16 kap. 13 § miljöbalken.

Mark- och miljödomstolens bedömning

A D

Såvitt framkommit i målet har A D inte senast under utställningstiden skriftligen framfört synpunkter som inte har blivit tillgodosedda. Av det skälet har A D inte rätt att överklaga antagandebeslutet. Hans överklagande ska därför avvisas.

J B

Av utredningen i målet framgår att J B inte är boende på en fastighet som ligger inom planområdet eller gränsar direkt till detta. För att han ska ha rätt att överklaga

beslutet att anta detaljplanen krävs därför att han på något annat sätt är särskilt berörd av planen med hänsyn till dess art och omfattning.

Till stöd för att han ska tillerkännas klagorätt har J B bl.a. anfört att han är en del av riksintresset och att bevarandet av kulturarvet är ett av hans intressen. Mark- och miljödomstolen anser att det inte är en omständighet som innebär att han ska anses vara särskilt berörd av den antagna detaljplanen. Inte heller J Bs invändning om att förvaltningslagen inte är tillämplig eller detaljplanens inverkan på riksintressen innebär att han har talerätt i målet. Med hänsyn härtill och då det i övrigt inte har framkommit några omständigheter som innebär att J B kan tillerkännas klagorätt ska hans överklagande avvisas.

M Z och S L

Endast den som under utställningstiden skriftligen har framfört sina synpunkter har rätt att överklaga. Av utredningen i målet framgår att det tagits fram tre tidigare förslag på detaljplan innan det fjärde förslaget antogs. M Z har, såvitt framgår av handlingarna, skriftligen yttrat sig över det första och andra förslaget. S L har skriftligen yttrat sig över det första förslaget.

Synpunkter som lagts fram innan utställningstiden för det förslag som sedan antagits kan grunda besvärsmålet. Det förutsätter att synpunkterna fortfarande har relevans, så som det slutliga förslaget ser ut. Om anmärkningarna inte har tillgodosetts kvarstår rätten att överklaga (se Didón m.fl., Plan- och bygglagen [3 oktober 2018, Zeteo], kommentar till 13 kap. 5 § ÄPBL).

Det första planförslaget under ärendets handläggning innebar att den s.k. paviljongen på området skulle rivas och ett nytt hus byggas. Det andra planförslaget innebar att paviljongen skulle ersättas av ett smalare höghus i glas. Det planförslag som nu antagits innebär att den s.k. paviljongen ska kvarstå och att det ska uppföras en påbyggnad på två till tre våningar på det intilliggande, befintliga kontorshuset.

Domstolen bedömer att det inte föreligger identitet mellan de tidigare planförslagen, som innebar att paviljongen skulle rivas och ersättas med ett nytt hus, och det slutliga planförslaget som innebär att en påbyggnad på redan befintlig byggnad får ske. Då M Z och S L inte har yttrat sig under utställningstiden för det slutliga planförslaget och då de planförslag som de har yttrat sig över saknar tillräckligt samband med det slutliga planförslaget kan de inte tillerkännas klagorätt avseende det överklagade beslutet. Deras överklaganden ska därför avvisas.

Föreningarna

Av utredningen i målet framgår att föreningarna i enlighet med 13 kap. 5 § ÄPBL skriftligen har framfört synpunkter under utställningstiden som inte har blivit tillgodosedda. Såvitt framgår av handlingarna äger föreningarna inte fastigheter som ligger inom planområdet eller som direkt angränsar till detta.

Föreningarna kan ändå anses ha klagorätt med hänsyn till att de är en sådan förening som enligt 13 kap. 6 § ÄPBL och 16 kap. 13 § miljöbalken har till huvudsakligt ändamål att tillvarata miljöskyddsintressen (se mark- och miljödomstolens deldom den 10 juli 2017 i mål nr P 1535-17).

En förutsättning för att en sådan organisation ska ha rätt att överklaga ett beslut att anta en detaljplan, är att detaljplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk på någon av de i 5 kap. 18 § ÄPBL uppräknade ändamålen.

De miljöfrågor som har betydelse för nu aktuell detaljplan har studerats under planarbetet och redovisats i planbeskrivningen. Kommunen har bedömt att den antagna planen inte innebär en betydande miljöpåverkan.

Planen ger möjlighet att uppföra en påbyggnad på två till tre våningar på det befintliga kontorshuset. Användningen föreslås vara kontor och centrumändamål med möjlighet till parkering i våningar under mark. Påbyggnaden planeras innehålla kontor och en

restaurang. Mot bakgrund härav anser domstolen att planen inte kan anses innebära någon betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk på någon av de i 5 kap. 18 § ÄPBL uppräknade ändamålen. Vad föreningarna har anfört om risken för skada på riksintresset för Stockholms innerstad med Djurgården medför inte någon annan bedömning. Det innebär att Svenska Byggnadsvårdsföreningen och Samfundet S:t Erik inte i detta fall kan anses ha rätt att med stöd av 13 kap. 6 § ÄPBL överklaga beslutet att anta detaljplanen. Då det inte framkommit någon annan grund för att tillerkänna föreningarna klagorätt ska föreningarnas överklaganden avvisas.

Sammanfattning

A D, J B, M Z, S L, Samfundet S:t Erik och Svenska Byggnadsvårdsföreningen kan inte anses ha klagorätt avseende det överklagade beslutet. Deras överklaganden ska därför avvisas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-11)

Överklagande senast den 8 november 2018.

Elisabet Wass Löfstedt

Maria Bergqvist

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Elisabet Wass Löfstedt, ordförande, och tekniska rådet Maria Bergqvist. Föredragande har varit beredningsjuristen Jenny Nyström Ahlstrand.